DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki kaynakları okuyarak soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *Türkiye Selçuklu Dönemi'ne ait bir kervansaray vakfiyesinden uyarlanmış hükümler (kurgusal): Konya-Sivas kervan yolu üzerindeki bu kervansaray, vakıf geliriyle yaptırılmış ve vakıf geliriyle işletilir. Gelen her yolcu üç gün boyunca burada ücretsiz konaklar; yolcuların hayvanlarına yem ve su verilir; hastalanan yolcu için hekim getirilir; yolcuların yükleri kervansarayın kapalı bölümünde korunur. Kervansarayın bütün giderleri, vakfa bağlanan köylerin tarım gelirlerinden karşılanır. Zamanla kervansarayın yakınında bir çarşı, bir namazgâh ve birkaç zanaat atölyesi kurulmuştur.*
>
> ***Kaynak B*** *Günümüzden bir örnek (kurgusal): Karayolları üzerindeki dinlenme tesislerinde yolcular; yemek, yakıt, konaklama ve araç bakımı gibi hizmetlerden ücret ödeyerek yararlanır. Bu tesisleri özel işletmeler kâr elde etmek amacıyla kurar ve işletir; giderler müşterilerin ödemeleriyle karşılanır. Bazı tesislerin çevresinde zamanla küçük yerleşimler oluşabilmektedir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynak A'da kervansarayın yolculara sunduğu hizmetlerden **ikisini** yazınız ve bu hizmetlerin tüccarların ticari faaliyetlerine katkısını açıklayınız.

1.2. Kaynak A'daki kervansaray ile Kaynak B'deki dinlenme tesisi arasındaki **bir** benzerliği; **finansman** ve **amaç** bakımından da **birer** farklılığı yazınız.

1.3. Kaynak A'da kervansarayın çevresinde çarşı, namazgâh ve zanaat atölyelerinin oluşmasını, Türklerin yerleşme ve şehirleşme anlayışıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Aşağıdaki kaynakları okuyarak soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *Bir lise öğrencisinin iki mutasavvıf hakkındaki araştırma notu (kurgusal): "Hoca Ahmed Yesevi, hikmetlerini kendi ana dili Türkçeyle söyledi; oysa onun döneminde ilim ve edebiyatta daha çok Arapça ve Farsça kullanılıyordu. Hikmetlerinde Allah ve peygamber sevgisini, yoksul ve yetimi korumayı, güzel ahlakı anlattı. Ondan sonra yolunu sürdüren dervişler, bu düşünceyi Türkistan'dan Anadolu ve Balkanlara kadar uzanan geniş bir alanda halka taşıdı. Yunus Emre de şiirlerinde sabrı, cömertliği, hoşgörüyü, doğruluğu ve alçak gönüllülüğü işledi; dönemin edebiyat dili yerine halkın anlayacağı sade bir Türkçe kullandı."*
>
> ***Kaynak B*** *Aynı öğrencinin iki mutasavvıf hakkındaki notu (kurgusal): "Mevlana Celaleddin Rumi, eserlerinde insanları iyiliğe ve güzelliğe çağırdı; sevgi ve birlik çağrısı, farklı din ve kültürlerden insanların aynı düşünce etrafında buluşmasını sağladı. Hacı Bektaş Veli ise Türkiye Selçuklu Devleti'nin siyasi, ekonomik ve sosyal bakımdan zayıfladığı bir dönemde Horasan'dan Anadolu'ya geldi ve halkı bilinçlendirmeye çalıştı. Onun yetiştirdiği dervişler, kendisinden sonra da Anadolu'da ve Balkanlarda tasavvuf anlayışını yaymayı sürdürdü."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynak A'ya göre Hoca Ahmed Yesevi ve Yunus Emre'nin Türkçeyi tercih etmesinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkısını **iki madde hâlinde** yazınız.

2.2. Kaynak A ve Kaynak B'deki dört mutasavvıfın öğretilerinin Anadolu'nun İslamlaşma sürecine etkisini **toplumsal birlik** ve **kültürel yayılma** açısından ayrı ayrı **değerlendiriniz**.

3. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu araştıran bir öğrenci, farklı türden üç kaynağı not kartlarına özetlemiştir (kurgusal çalışma notu).

> ***Kart 1 · Bir seyyahın anlatımı*** *Arap seyyahı İbn Battuta 1334'te Bursa'ya gelmiştir. Orhan Bey'i, Türkmen hükümdarları arasında servet, toprak ve asker bakımından en güçlüsü olarak anlatır. Ona göre Orhan Bey'in elinde yüz kadar kale vardır ve hükümdar vaktinin çoğunu bu kaleleri dolaşıp onarmakla geçirir. Seyyah, Orhan Bey ile görüştüğünü ve hükümdarın kendisine büyük miktarda para gönderdiğini de yazar.*
>
> ***Kart 2 · Bir eserin ön sözü*** *Amerikalı gazeteci Herbert Adams Gibbons, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu üzerine kitabını 1916'da yayımlamıştır. Ön sözde, Osmanlı Devleti'nin dağılmakta olduğu sıkıntılı yıllarda dört yıl İstanbul'da bulunduğunu ve bu deneyimin onu konuyu araştırmaya yönelttiğini anlatır. Notlarının*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

birçoğunda kusur bulunduğunu, kitabın büyük kısmının da tartışmaya açık bir üslupla yazıldığını kendisi kabul eder.

Kart 3 · Bir anma töreni *Her yıl eylülde Söğüt'te Ertuğrul Gazi'yi anma ve Yörük şenlikleri düzenlenir. Şenlikte Ertuğrul Gazi'nin türbesi ziyaret edilir, kuruluş dönemine ait bir menkıbe sahnede canlandırılır, atlı okçuluk ve cirit gösterileri yapılır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Kartlardaki kaynaklardan hangisinin Osmanlı Beyliği'nin ilk dönemi hakkında bilgi edinmek için en değerli olduğunu belirleyiniz. Seçiminizi, ilk Osmanlı kroniklerinin yazıldığı zamanla karşılaştırarak açıklayınız.

3.2. Kart 1 ve Kart 2'deki yazarların anlattıklarını etkilemiş olabilecek **birer** durumu belirleyiniz. Bu durumların, söz konusu kaynakları kullanacak bir tarihçiye ne tür bir dikkat yüklediğini açıklayınız.

3.3. Kart 3'teki şenlikte canlandırılan menkıbenin Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu açıklamada **kanıt** olarak kullanılıp kullanılamayacağını gerekçesiyle değerlendiriniz.

4. Defne ve Kaan, M. Fuat Köprülü'nün kuruluş tartışmasındaki yerini konuşmaktadır (kurgusal diyalog).

Defne: *"Köprülü, Gibbons'a cevap verirken onun kitabındaki bütün görüşleri reddetmiştir. Bu iki tarihçinin hiçbir ortak noktası yoktur."*

Kaan: *"Ben öyle okumadım. Köprülü, 1934'te Paris'te verdiği konferanslarda Gibbons'ın tezlerini tek tek ele aldı. Ama Gibbons'ın bir tespitini yerinde buldu: Balkanlarda toprak kazanılmadan Anadolu'da genişlemenin mümkün olmadığı ve Balkan fetihlerinin ganimet için değil, kalıcı yerleşme amacıyla planlandığı tespitini. Köprülü'nün asıl sert eleştirisi eski Osmanlı tarihçilerineydi: Bu tarihçiler, bir hükümdar ailesinden gelmeyen Osmanlı padişahları için uydurma soy kütükleri hazırlamış, devletin*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *doğuşunu da mucizelerle ve doğaüstü sebeplerle anlatmışlardı. Köprülü, mucizeye inanmayan modern tarihçiliğin aynı geleneği başka bir kılıkla sürdürmesine de karşı çıktı. Ona göre bu geleneksel açıklamaların ardında, Osmanlıların öteki beyliklerle yaşadığı rekabet vardı."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Defne'nin yargısını Kaan'ın aktardığı bilgilerden **bir** kanıtla değerlendiriniz. Ardından bu örneğin, tarihçilerin birbirinin tezini ele alış biçimi hakkında ne gösterdiğini açıklayınız.

4.2. Kaan'a göre Köprülü'nün eski Osmanlı tarihçilerine yönelttiği **iki** eleştiriyi yazınız. Köprülü'nün benzer bir uyarıyı modern tarihçilere de yapmasının nedenini açıklayınız.

4.3. Köprülü'nün geleneksel açıklamaları beylikler arasındaki rekabete bağlamasını, bir beyliğin kendisi için soylu bir soy ve olağanüstü bir başlangıç anlatısı oluşturmasının ona sağlayabileceği yararla ilişkilendirerek açıklayınız.

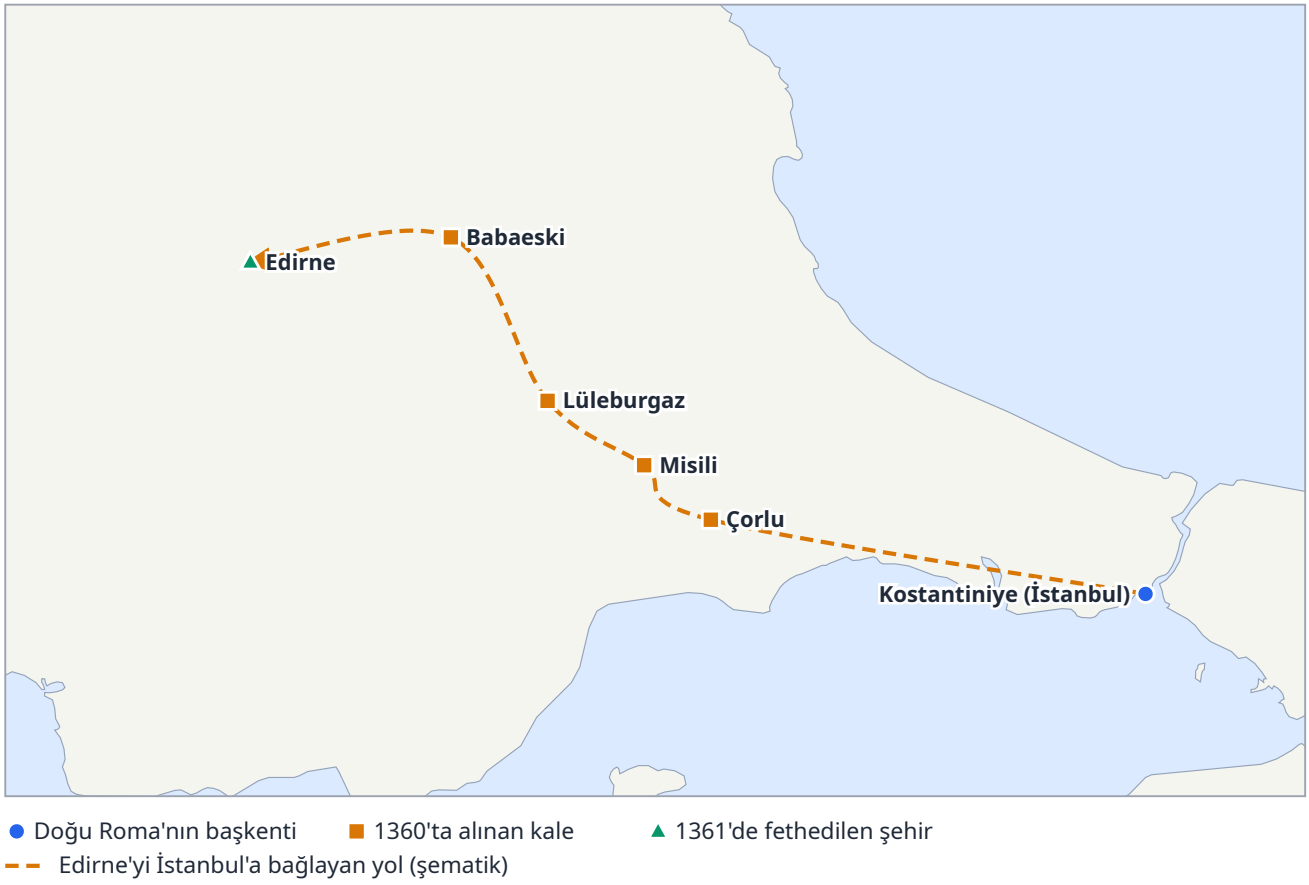
5. Bir öğrenci, Osmanlıların kuruluş döneminde büyük şehirleri ele geçirmek için izledikleri yolu incelemek amacıyla aşağıdaki iki notu hazırlamıştır (kurgusal çalışma notu).

> ***Not 1 · Osman Gazi ve İznik*** *Osman Gazi 1299'da Bilecik'i aldıktan sonra Yenişehir'i Doğu Roma'ya yönelik akınların uc merkezi yaptı ve 1302'de İznik'i kuşattı. Doğu Roma imparatorunun İznik'i kurtarmak için gönderdiği ordu aynı yıl Koyunhisar'da (Bapheus) yenildi. 1303'te Bursa tekfuru ile müttefiklerinin*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *kuvvetleri Dinboz Geçidi'nde bozguna uğratıldı. 1304'te Sakarya üzerindeki kaleler ile Lefke, Mekece ve Geyve alındı; 1307'de Karahisar Kalesi'nin alınmasıyla İznik'in İzmit ile bağlantısı tamamen kesildi. İznik ise ancak 1331'de, Orhan Gazi Dönemi'nde Osmanlı eline geçebildi.*
>
> ***Not 2 · Şehzade Murad ve Edirne*** *1359'da Şehzade Murad, Lala Şahin ve uc beyleri Edirne'nin fethi için bir plan hazırladı. 1360'ta Edirne'yi İstanbul'a bağlayan yol üzerindeki Çorlu, Misili, Lüleburgaz ve Babaeski kaleleri ele geçirildi. 1361 baharında Edirne yakınlarındaki Sazlıdere'de şehrin tekfuru yenildi ve kısa süre sonra Edirne Osmanlı kuvvetlerine teslim oldu.*

Şekil 1. Not 2'de geçen yerler ve Edirne ile İstanbul arasındaki yol

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık, güzergâhlar şematiktir.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. İki notta Osmanlıların hedef şehri ele geçirmeden önce izlediği **ortak** askerî yöntemi belirleyiniz. Bu yöntemi her nottan **birer** kanıt göstererek açıklayınız. Not 2'deki kanıtı Şekil 1'deki kalelerin konumuyla ilişkilendiriniz.

© Dubba · dubba.com.tr

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. Not 1'e göre Koyunhisar zaferi İznik'in hemen alınmasını sağlamamıştır. Buna rağmen bu zaferin Osman Gazi'nin ve Osmanlı Beyliği'nin konumuna etkisini **iki** yönüyle açıklayınız.

6. Aşağıdaki iki kısa anlatıyı okuyarak soruları cevaplayınız.

> ***Anlatı I*** *Orhan Gazi 1362'de vefat edince yerine oğlu I. Murad geçti. Eratna Beyliği bu taht değişikliğini fırsat bilerek Ankara'yı ele geçirdi; Karamanoğulları da Eratna Beyliği ile Osmanlılara karşı ittifak kurdu. I. Murad önce Ankara'yı geri aldı, ardından Karamanoğulları üzerine ordu göndererek onlardan gelebilecek tehlikeyi önledi. Anadolu cephesi güvenceye alındıktan sonra Rumeli'deki fetihler hızlandı.*
>
> ***Anlatı II*** *1443'te János Hunyadi komutasındaki Macar ordusu Osmanlı kuvvetlerini yenerek Sofya ve Niş'i aldı ve başkent Edirne'ye kadar yaklaştı. Aynı dönemde Karamanoğulları Sivrihisar, Beypazarı ve Ankara'ya kadar ilerlemiş, Akşehir ve Beyşehir çevresini ele geçirmişti. II. Murad Han önce Macarlara barış teklif etti: 1444'te Edirne-Segedin Antlaşması imzalandı; buna göre Sırp Krallığı yeniden kurulacak, iki taraf da Tuna'yı aşmayacaktı. Aynı yıl Karamanoğulları ile de antlaşma yapıldı; 1437'de alınan Beyşehir, Seydişehir, Akşehir ve Oklukhisarı onlara geri verildi. II. Murad Han, Ağustos 1444'te tahtı on iki yaşındaki oğlu II. Mehmed'e bıraktı. Macar kralı bu durumu fırsat bilerek antlaşmayı bozdu ve Eflak Prensliği ile birlikte Osmanlı topraklarına girdi; tahttan çekilmiş olan II. Murad Han yeniden ordunun başına geçmek zorunda kaldı.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Her iki anlatıda Osmanlı tahtında yaşanan değişikliğin komşu güçler tarafından nasıl değerlendirildiğini **birer** kanıtla açıklayınız. Ardından bu iki örnekten hareketle taht değişikliği dönemlerinin Osmanlı Devleti açısından taşıdığı tehlikeyi yazınız.

6.2. Anlatılardan yararlanarak Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki güvenliği ile Rumeli'deki ilerleyişi arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif